

УМОВИ ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ МАЙБУТНІХ ПРАВОЗНАВЦІВ

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

Анотація

Розглянуто проблема формування навичок інформаційної безпеки у майбутніх правознавців в умовах цифровізації суспільства. Обґрунтовано необхідність розвитку у правознавців здатності до захисту інформації, розуміння ризиків цифрового середовища та володіння інструментами для забезпечення кібербезпеки. Проаналізовано умови та засоби, що сприяють формуванню навичок інформаційної безпеки, зокрема інтеграцію відповідних курсів у навчальні плани, практичну спрямованість навчання, використання сучасних технологій та залучення експертів. Наголошено на важливості формування етичної свідомості та розуміння відповідальності за свої дії у цифровому просторі.

Ключові слова: інформаційна безпека, майбутні правознавці, цифрові технології, кібербезпека, професійна підготовка, цифровізація, професійна підготовка, вдосконалення освітнього процесу.

Abstract

The problem of developing information security skills in future lawyers in the context of digitalisation of society is considered. The author substantiates the need to develop the ability of lawyers to protect information, understand the risks of the digital environment and master the tools for ensuring cybersecurity. The author analyses the conditions and means that contribute to the formation of information security skills, including the integration of relevant courses into curricula, practical orientation of training, use of modern technologies and involvement of experts. The author emphasises the importance of developing ethical consciousness and understanding of responsibility for one's actions in the digital space.

Keywords: information security, future lawyers, digital technologies, cybersecurity, professional training, digitalisation, professional training, improvement of the educational process.

Вступ

У сучасному цифровому суспільстві інформаційна безпека стала ключовим аспектом професійної діяльності юристів. Майбутні правознавці повинні не лише глибоко розуміти правові аспекти захисту інформації, а й володіти практичними навичками забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності даних. Розвиток цифрових технологій та зростання кількості кіберзагроз вимагають від правників здатності аналізувати ризики, використовувати сучасні засоби захисту інформації та дотримуватися етичних стандартів роботи з конфіденційними даними. Формування цих навичок залежить від низки умов, серед яких – інтеграція інформаційної безпеки у юридичну освіту, використання інноваційних методик навчання, а також практична підготовка студентів у сфері цифрової безпеки.

Результати дослідження

Професійна діяльність спеціалістів різних галузей, особливо правників, тісно пов'язана з пошуком та опрацюванням великого обсягу інформаційних джерел, значна частина яких доступна в мережі Інтернет. У сучасних умовах особливої важливості набуває розвиток навичок інформаційної безпеки, які, згідно з аналізом наукових джерел, є невід'ємним елементом інформаційної (цифрової) грамотності. Цифрова трансформація суспільства вимагає від спеціалістів не лише вміння ефективно використовувати цифрові інструменти, але й здатності критично оцінювати інформацію, розпізнавати фейкові новини та захищати особисті дані. Погоджуємося із думкою науковців [5; 9-12], що в умовах зростання кіберзагроз, розвиток навичок кібергігієни, таких як використання надійних паролів, захист від вірусів та безпечне користування мережею, стає необхідним для забезпечення безпеки інформації та захисту від кіберзлочинців.

Особливо актуальним це питання є для правників, які працюють з конфіденційною інформацією та персональними даними клієнтів. Втрата або витік такої інформації може мати серйозні наслідки як для клієнтів, так і для репутації самого правника [1-3]. Тому, освіта та постійне навчання у сфері

інформаційної безпеки є ключовими факторами формування компетентних фахівців, здатних ефективно працювати в цифровому середовищі.

Узагальнюючи попередні напрацювання, стверджуємо, що цифрова компетентність сучасного правника постає як цілісна система, що охоплює кілька ключових компонентів:

– аксіологічний компонент, який передбачає особистісне усвідомлення гуманістичної цінності інформаційної діяльності [6-8]. Усвідомлення важливості доступу до достовірної інформації для кожного члена суспільства формує особисту відповідальність за сприяння інформаційній рівності та справедливості;

– комунікативний компонент, який виражається у формуванні культури спілкування із використанням технічних засобів [4]. Ефективне використання цифрових платформ для спілкування вимагає не лише технічних навичок, але й розуміння етикету онлайн-взаємодії, щоб забезпечити поважне та продуктивне спілкування. Вміння чітко та лаконічно висловлювати свої думки в електронних повідомленнях, а також коректно інтерпретувати повідомлення інших, є ключовим аспектом сучасної інформаційної культури;

– когнітивний компонент, який аспект базується на наявних знаннях щодо використання цифрових технологій [15-16]. Вміння використовувати алгоритми пошуку та фільтрації інформації, що базується на розумінні принципів роботи цифрових платформ, дозволяє ефективно знаходити необхідні дані;

– прогностичний компонент інформаційної культури передбачає здатність до системного аналізу та моделювання потенційних наслідків інформаційної діяльності, що забезпечує стратегічну адаптацію індивіда до динамічних змін у цифровому середовищі та сприяє його професійній та соціальній інтеграції [13-14];

– правовий компонент інформаційної культури, що передбачає формування комплексу знань та компетенцій, необхідних для розуміння та дотримання норм інформаційного законодавства, а також усвідомлення юридичної відповідальності за дії, що здійснюються з використанням інформаційних ресурсів.

Зважаючи на визначені ключові компоненти цифрової компетентності сучасного правника, вважаємо доцільними такі умови формування навичок інформаційної безпеки:

1. Інтеграція відповідних матеріалів в освітні програми, зокрема, включення курсів з інформаційної безпеки до обов'язкової програми юридичних факультетів. Доцільним є інтеграція питань інформаційної безпеки в інші юридичні дисципліни, такі як кримінальне право, цивільне право, адміністративне право тощо.

2. Забезпечення практичної спрямованості формування цифрової компетентності, зокрема використання кейс-стаді, моделювання реальних ситуацій та практичних завдань для розвитку навичок, а також організація стажувань та практик у державних установах, правоохоронних органах, юридичних фірмах, що займаються питаннями кібербезпеки.

3. Застосування інтерактивних навчальних платформ, онлайн-курсів, віртуальних лабораторій для навчання.

4. Залучення до викладання практикуючих юристів, експертів з кібербезпеки, представників правоохоронних органів.

5. Організація лекцій, семінарів, майстер-класів з питань інформаційної безпеки.

6. Цілеспрямованих розвиток етичної свідомості, зокрема акцентування на етичних аспектах використання інформаційних технологій, розвиток розуміння відповідальності за свої дії в цифровому просторі тощо.

Висновки

Формування навичок інформаційної безпеки майбутніх правознавців є ключовим завданням сучасної юридичної освіти. В умовах цифрової трансформації суспільства правники повинні володіти не лише глибокими теоретичними знаннями, а й практичними вміннями щодо захисту інформації, виявлення кіберзагроз та протидії дезінформації.

Серед основних засобів розвитку таких навичок можна виділити інтеграцію спеціалізованих дисциплін, використання інтерактивних методів навчання, проведення тренінгів із кібербезпеки та моделювання реальних загрозливих ситуацій. Також важливу роль відіграє впровадження міждисциплінарного підходу, що передбачає співпрацю юристів із фахівцями в галузі ІТ та

інформаційної безпеки. Враховуючи динамічний розвиток цифрових технологій, формування навичок інформаційної безпеки має бути безперервним процесом, що супроводжує правознавців протягом усієї їхньої професійної діяльності.

Таким чином, комплексний підхід до навчання дозволяє підготувати компетентних правознавців, здатних ефективно працювати в умовах цифрових викликів і забезпечувати захист прав та свобод громадян в інформаційному просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Dembitska S, Kobylanska I, Kobylanskyi O., Kuzmenko O. Training of Technical Specialties for Work Protection Professional Activity According to the Requirements of the Transdisciplinary Approach. *Professional Pedagogics*. 2023. № 1(26). Pp. 110–121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>
2. Dembitska S., Kuzmenko O., Savchenko I., Demianenko V., Safronova A. Digitization of the Educational and Scientific Space Based on STEAM Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 901. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53022-7_34
3. Miastkovska M., Dembitska S., Puhach V., Kobylanska I., Kobylanskyi O. Improving the efficiency of students' independent work during blended learning in technical universities. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. Lecture Notes in Networks and Systems, 2024. vol 899. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51979-6_21
4. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В., Кобилянська І. М. Трансформація компетентнісного профілю особистості в умовах цифровізації. Трансформація компетентнісного профілю особистості в умовах цифровізації. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч.70-річчю проф. В. П. Сергієнка (28 жовтня). – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024.с.98-100
5. Дембіцька С. В., Кобилянський О. В., Пугач С. С., Шостацька М. О., Кобилянська І. М. Підготовка фахівців із професійної освіти в умовах сучасних трансформацій: теорія та практика: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2025. 354 с.
6. Дембіцька С. В., Сіверт І. І. Вплив штучного інтелекту на еволюцію людських компетенцій. Цифрова трансформація освіти: теоретико-методичні засади : збірник мат. Міжнародної науково-практичної конф., присвяч.70-річчю проф. В. П. Сергієнка (28 жовтня). Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. С.101-102
7. Дембіцька С., Кобилянська І., Пугач В. Особливості розвитку soft-skills майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 26 квітня 2024 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2024. С.222-224
8. Дембіцька С., Кобилянський О. Васаженко Н. Вплив інноваційних освітніх технологій на підготовку фахівців в умовах динамічного розвитку ринку праці. *Педагогіка безпеки*. 2024. Том 9, вип. 1.. С. 1–7.
9. Дембіцька С.В. Особливості освітніх інновацій в контексті розвитку цифрового суспільства. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. V Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 20 вер. 2023 р. / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. — Київ: Національний центр «Мала академія наук України», 2023. С.108-110.
10. Дембіцька С.В. Розвиток культури безпеки у здобувачів вищої освіти в умовах надзвичайних ситуацій. Управління та адміністрування в умовах протидії гібридним загрозам національній безпеці: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 листопада 2023 року). Київ: ДУІТ, ХНУРЕ, МНТУ. 2023. С. 791-794
11. Дембіцька С.В. Формування компетентності фахівців з професійної освіти. *Педагогіка безпеки*. 2021. № 6(1-2). С.1–6. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2021-6-1-001-006>
12. Дембіцька С.В., Кобилянська І. М. Розвиток професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей: інноваційні підходи та засоби. Актуальні проблеми та перспективи технологічної і професійної освіти. Матеріали VIII всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції – ТНПУ ім. В. Гнатюка, 25-26 квітня 2024 р 59-61
13. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Вдосконалення вищої технічної освіти в умовах сталого розвитку суспільства. Варіативні моделі й технології трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритої освіти: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 23 червня 2022 р. [ред. кол.: Пуховська Л.П., Просіна О.В. та ін.]. – К.: ДЗВО «Ун-т менеджменту освіти», 2022. С.199-203
14. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців в контексті інноваційного розвитку вищої освіти. Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2022. №5. С.172-176.
15. Дембіцька С.В., Кузьменко О., Кобилянський О. Інноваційні засоби формування професійної культури

майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*. 2022. № 7(1-2). С. 01–07.
<https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>

16. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В., Васаженко Н.О. Вплив інноваційних освітніх технологій на підготовку фахівців в умовах динамічного розвитку ринку праці. *Педагогіка безпеки*. 2024. Вип. 9, вип. 1. С. 1–7.

Віталіна Миколаївна Пугач – к. пед. н., доцент, доцент кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету, Вінниця, e-mail: pugach.vitalina@gmail.com.

Vitalina M. Pugach – Candidate of Sc. (Pedagogical), Associated Professor, Associated Professor of the Chair Law and Humanities, Vinnytsia Educational and Scientific Institute of Economics, Western Ukrainian National University, Vinnitsa, e-mail: pugach.vitalina@gmail.com.